

Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Brevet nefracate nu se primesc.
Manuscrisurile nu se restituie.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Inserate mai primesc în Viena E. Moss, Haasensteim & Vogler (Otto Moss), H. Schalek, Alois Herndl, M. Klein, A. Oppelt, J. Donnerberg, în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Döns; în Hamburg: A. Steiner.
Prețul inserțiilor: o serie parmond pe o coloană 8 cr. și 10 cr. timbru pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifar și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seră 10 cr. v. a. séu 80 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANULU IV.

„Gazeta” ese în fă-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șese luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și strălăitate:
Pe un an 40 franci, pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se primumără la tôte oficile poștale din întru și din afară și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
a administrațiune, piața mare, Târgul Inului Nr. 30 etagului I.: pe un an 10 fl., pe șese luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Ună esemplară 5 cr. v. a. séu 15 bani. Atâtă abonamentele câtă și inserțiunile suntă a se plăti înainte.

Nr. 199.

Brașov, Mercuri-Joi, 10 (22) Septemvre

1892.

Brașov, 9 Septemvre v.

Nu se putea ca șovinistii unguri din Clușiu să serbeze pe „sfântul” lor din Turin, fără ca să și dea pe față din nou dumania neîmpăcată, ce o nutresc necontentit în contra Românilor.

Nu le-ar fi ticnit demonstrațiunea, ce au pus-o în scenă pentru marele lor revoluționar, decât n'ar fi probat tot-odată „patriotismul”, și „lealitatea” lor print'o nouă sëlbatăciă.

De un șir de ani încôce șovinistii clușeni cultivă sportul „național și cultural maghiar”, de a arunca cu petri în ferestrele conlocitorilor lor români și așa nu s'au putut reține de a nu da și cu această solemnă ocaziune o dovadă despre dibăcia și vitejia lor „patriotică”.

Nicî că puteau să ilustreze mai nemerit și mai convingător actuala „libertate” și „egalitate” ungurescă „constituțională”, a căroră anteluptător, dice-se, a fost Ludovic Kossuth, decât demonstrând érași în chipul acesta vandalic în contra compatrioților lor, pentru că nu sunt de aceleași vederi și principii politice cu ei.

A avut obrăsnicia comitetului tinerimei maghiare clușiane, care a arangiat demonstrația pentru Kossuth, de a trimite și Românilor apeluri, ca să arboreze steguri unguresci și să și ilumineze casele în onôrea „celui mai mare Maghiar în viață”!

Românii clușeni, conscii de patriotismul lor precum și de onôrea și de demnitatea lor națională, le-au răspuns demonstranților, că pe ei ca Români nu-i poate privi apelul comitetului maghiar și că prin urmare nu se sêmă nicîdecum îndemnați a contribui, din parte-le, la glorificarea „celui mai mare Maghiar”.

Acestă răspuns însă nu concună cu principiile de „libertate” și de „egalitate” Kossuthiste, după cari toți locuitorii patriei „trebuie să se sêmă ca Maghiari.” De aceea tinerimea maghiară a aflat de bine a și documenta nemulțămirea ei cu atitudinea Românilor, prin aceea, că a arangiat o nouă bombardare a ferestrelor lor, negreșit numai cu scop de a pune mai mult în evidență înaintea lumii civilizate liberalismul și simțul de umanitate unguresc.

Corespondența din Clușiu, ce o publicăm mai la vale, ne descrie în color destul de vii scandalul petrecut Duminecă séra în reședința Kulturegyletului ardelen, scandal care a stêrnit până și desaprobaria organului guvernului din Clușiu.

Decă ținem sêmă de ceea ce ne spune corespondentul, că tumultuanții era p'aci, p'aci se bombardeze și ferestrele primăriei din Clușiu, pentru că nu erau iluminate, putem ușor înțelege indispoziția reptilei guvernamentale din Clușiu, care își exprimă dorința ca în viitor la asemenea ocaziuni „elementele turbulente” să fiă ținute în frâu.

Altădată—de pildă la 1884—când aceleași elemente atacară numai pe Români, pentru simțmintele lor naționale, foia bugetară din Clușiu, n'a mai găsit, că ar fi bine ca ele să fiă ținute în frâu.

Au totu tolerat, guvernul și ômenii lui, „elementele turbulente”, ba le-au mai și incuragiat și sprijinit. Acum au început să-i crească peste cap. Nu mai pôte birui cu ele nicî d-l Șzapary nicî autoritățile din țară, și face o împresiune foarte tristă ocârmuirea ungurescă de ađi, care nu scie ce să începă și cum să și ajute în fața mișcării kossuthiste.

Este o dovadă de mare slăbiciune, când d-l Șzapary nu mai pôte impedece nicî proclamarea lui Kossuth de cetățen de onôre alu capitalei ungare și când organele lui fac încercările cele mai desperate de a documenta, că nu-i vorba de serbarea lui Kossuth, cel delă 1849, care a detronat dinastia, ci numai a lui Kossuth cel delă 1848, care a dat impulsul la mișcarea cea mare pentru libertate.

Cu asemenea distincțiuni trase de pâr și contrare faptelor ce se petrec, ar voi pressa oficiasă să scuse impotența guvernului înaintea monarhului, care s'afia pe pământ unguresc, când se făceau acele demonstrații pentru glorificarea celui mai mare contrar alu casei austriace și alulegătorei Ungariei cu Austria.

Dér n'ajută nimic. Nicî o înfrumșetare a lucrului și nicî o scusă nu pôte schimba faptul întristător și periculos după care ađi elementele turbulente maghiare sunt cari dau tonul și direcțiunea în statul ungar și de cari d-l Șzapary are mai mare temere și mai mult respect, decât de însuși monarhul séu.

De va continua d-l Șzapary cu slăbiciunea și îngăduirea sa față de aceste elemente turbulente, va avé să esperieze încă marî desamăgiri în viitor.

Șzapary cu guvernul séu au ajuns la răspântia, de unde au să alegă: ori drumul celu strîmt și anevoios, pe care pôte scăpa și el și se pot asigura și interesele popórelor acestui stat, ori drumul larg și alunecos, care va duce nu numai la cădere lui, ci și la compromiterea intereselor de existență ale statului.

sabilă, să ne ierte d-l autor, decă îi observăm aici, că întrucât d-sa n'a perdit din vedere peste totă această basă granitală, cartea ar fi putut merita și titlul de istoria culturală a ômenimei, de ôre-ce se ocupă aprôpe cu toți bărbații de valôre culturală netăgăduită.

În partea primă, unde se tractă în 15 capitule despre dezvoltarea educațiunei la popórele antice, aflăm vorbindu-se la Chinesii despre înțeleptul Confucius și sistemul învățământului; la Indieni, pe lângă aședămintele religiôse și cele 4 caste, ni se înfățișă Buddha, carele mai întâi aruncă în lume sêmănta despre egala îndreptărire a ômenilor; la Persiani vine profetul Zoroastru și, arătând principiul binelui și alu rului în deii Ormuzd și Ahriman, îndemă pe ômeni să nîsuască după moralitate; Osiris și Isis (puterile creatore ale naturei) deși au introdus între Egipteni spiritul de caste, dér totuși n'au impedeat pe preoții din valea Nilului să se avênte până la nemurire.

Pentru sublimul Kalokagathia vedem pe Elini luptându-se mai întâi

CRONICA POLITICĂ.

— 9 (21) Septemvre.

Primul pas pentru realizarea autonomiei irlandeze s'a făcut. Ministerul Gladstone a publicat o ordinațiune, prin care se desființă legile coercitive irlandeze. Prin această ordinațiune sunt revocate tôte ordinațiunile vice-regelui pe basa actului coercitiv din 1887, chiar și ordinațiunea din 19 August 1887, prin care liga națională e caracterisată ca o reuniune periculoasă. În vigôre rămâne deocamdată numai legea irlandeză pentru arme, care face dependentă purtarea armelor de încuviințarea autorităților. Prin această deocamdată s'a desființat starea escepțională în Irlanda, deși stă în puterea guvernului engles, ca la casă de lipsă să o introducă érași.

La 17 Septemvre n. s'a dat în Potiers un banchet în onôrea lui Carnot. La salutarea primarului orașenescu, Carnot răspunde următoarele: Nu se potă a preția mai bine bunătățile, ce le putem mulțumi Republicei, decât în modul cum a făcut-o d-l primar. Recunoșterea acestor binefaceri formă însuflețirea, pe care o manifestă poporațiunea orașului Potiers în alipirea ei la Republică. Astfel de manifestații constituiesc cea mai bogată rêsplată pentru puterile comune, pentru ostenele îndreptate spre o nouă renaștere a patriei și ele trebuie să influințeze asupra țării, care voesce să vâă realizată unitatea morală, cum ni o arată această armată. Țera este aceea, care ne poruncesce pacea, sub scutul căreia tôte doririle se pot îndrepta spre reformele așteptate de classa muncitoare, reforme, cari numai în timp de pace se pot realiza. Trebuie deci să punem acum corôua pe munca începută, când inaugurăm din nou pentru țară era păcii și a concordiei. D Vóstră doriți, ca acela, care vâ rêsponde acum D-Vóstră, să aibă ocași a continua această muncă. (Strigări: Da! Aplause furtunose) Pe mine mă pârtrunde adencă această dorință. Permite,

„FOILETONULU GAZ. TRANS.”

Istoria Pedagogiei.

De Dr. Petru Pipoșu, profesor la preparandia din Arad.
(O privire fugitivă.)

În aceste zile critice, când se pare, că fenomenele naturei nu sunt dintre cele priinciose pentru salutea genului omenesc; când nu numai dintr'un punct de vedere avem titlu să ne plângem asupra împrejurărilor, ce ne îngreună atât dezvoltarea culturală, cât și cea materială; când barometrul politicii ne prevestesce din multe părți simptome, prin cari foarte ușor se pôte agudui întreg echilibrul european: în aceste momente deprimătoare, ne cade bine, când putem înregistra și un fapt îmbucurător, isvorit din sinul unui bun și muncitor fiu al neamului nostru.

Ca și o bogată plôia rëcoritoare, ce înfățișă viață în vegetațiunea cea sântă de seceta ardătoare, chiar astfel de sentimente plăcote și adencă străbăt-

tore ni-a procurat d-l prof. Dr. Pipoșu prin publicarea celei mai nouș opere a d-sale, intitulată „Istoria Pedagogiei”. Prin această carte s'a mai amplut un gol de mult simțit în juna noastră literatură; și golul s'a amplut, nu numai ca să nu mai apară gol, ci într'un mod, precum s'ar bucura de această și cele mai culte popóre ale lumii moderne. Și ca să probăm această aserțiune, vom încerca să dovedim printr'o privire fugitivă a opului amintit.

Pe 500 pagini octavă mare, tipografia diecesană din Arad a arătat, că în ceea ce privesce arangiamntul tehniciu nu lasă nimic de dorit. Tipariul curat și legibil, cât se pôte numai pretinde, face asupra lectorului foarte bună impresiune.

Valôrea intrinsecă a opului se arată indată pe paginile 5 și 6, unde autorul recunoșce, că ôre-ce cultură numai atunci e durabilă, decă își are de basă religiunea, decă se dezvoltă țenându în vedere caracterul național alu poporului, și decă totul se face în consonanță și cu aședămintele politice. Avându educațiunea de basă această trinitate indispen-

contra elementelor naturei, întărind corpul — organul de funcțiune alu spiritului, — apoi luptându cu resignațiune și emulațiune pentru nobilitarea spiritului. Gimnastica, musica, poesia, filosofia și religiunea convergă tôte întru ajungerea Kalokagathiei. Decă Lycurg are mai mare predilecțiune pentru dezvoltarea corpului, acesta provine din patriotismul séu fanatic, de care însă n'a fost crutată nicî Solon alu Athenei, ale căru fapte spirituale sunt pe deplin cöpte în epoca marelui Pericle. Pythagora, Socrate, Plato și Aristotel anunță lumii, că se apropiă o eră nouă pentru genul omenesc, deôrece atăta caracter și atăta iubire de ômeni încă nu aflăm la nimeni pe pământ, ca la dênșii. Vrei morală, vrei sciință, vrei artă, séu dora alte produse spirituale, pe acestea le afli în Athena, carea se făcuse centrul de emulațiune spirituală pentru genul omenesc.

Cicero, Quintilian și Seneca ai Romanilor ni-se înfățișă ca înșce încarnațiuni vii ale culturei eline, în cari se plămădesse germele, din care are să rêsară cea mai nobilă plantă spirituală,

ți mi, ca să abstragă dela partea personală a dorinței acesteia și să răpescă numai acea gândire patricică, ce se manifestă în complăcerea generală. Tera voește *concordia, libertatea și pacea*; voiesce stima lumii și Republica va soi se și-o asigureze și susțină. Franca va afla totdeauna bărbați abnegați, cari sunt gata a se supune patriei, decât va trebui să încredințeze altui om paza stégului său. Singuracii omeni dispară față cu interesele mai înalte ale patriei. — Discursul a produsă bună impresă pretutindeni în Franca și în străinătate.

SCIRILE ȚILEI.

— 9 (21) Septemvre.

Premiile Asociațiunii transilvane. În urma concursului literar, publicat de comitetul Asociațiunii transilvane cu data de 29 Decemvre 1890, s'au prezentat mai multe lucrări, dintre cari premiate au fost într'alte: O lucrare a d-lui Simion Stoica, mediou de cerou în Rodna vechiă, privitoare la „Igienă copilului dela nascere până la anulul al 7 lea al etății“. Acastă lucrare s'a premiată cu 100 fl. și se va tipări în broșură pe spesele Asociațiunii. Mai departe a fostă premiată, cu 12 fl. cōla de tipar 8° garmond, o colecțiune de: „Descănțege la felurite bōle și necasuri“, „Chiuituri și strigături“ și „Rugăciunea Maicei Preacurate“ etc. Colecțantele acestora este d-lu Titu Budu, vicarul Maramureșului. În fine a fostă premiată, cu câte 12 fl. cōla de tipar 8° garmond, o colecțiune de 43 povești, alu căreia autoru este d-lu Ioan Popu Reteganolu.

Impăratul Wilhelm în șanțu. Țilele trecute împăratul german Wilhelm, călărind înaintea trupelor, cari făceau exerciții, din întâmplare a dată într'unu câșu coperit cu erbă mare. Impăratul și calului său nu li-s'a întâmplat nimic. Țiarele germane vorbesc, că unu călăiu dela cisma împăratului s'a rupt, când s'a întâmplat cădătura în șanțu.

Din Șişesci primim, tocmai la încheierea foii, suirea telegrafică despre o manifestațiune, ce a făcut'o poporul de acolo, protestând contra actului de suspendare a d-lui Dr. Lucaciu. Intrunirea a decisă unanimă așternerea unei representațiuni la scaunul apostolicu din Roma.

Stipendii de câte 50 fl., menite pentru eleve interne ale școlei civile de fete a Asociațiunii, au obținut următoarele

15 concurente: Eva Oprin din Anina, Emilia Iacobescu din Vereșmortu, Cornelia Marchișu din Sêrbi (com. Sătmâr), Domnica Chirtopu din Cămpeni, Letiția Rimbașu din Bradu, Cornelia Petri din Năsăudu, Veronica Pêtruțu din Tăun, Valeria Deganu din Vișel, Aurelia Cado din Păclisa, Lucreția Calefariu din Săliște, Rafira Comșa din Cinculu mare, Lucreția Bunea din Sibiu, Lucreția Stanca din Vurperu, Lucreția Moisilu din Năsăudu și Sidonia Todescu din Bucium-Cerb.

Esposițiunea internațională pentru musică și artă, din Viena, are până acum unu deficitu de 120,000 fl. Comitetul esposițiunii crede însă, că va micșora pe jumătate suma acēsta prin arangierea festivității.

Concertu. La dorința mai multora, baritonistul nostru, d-lu Traian Mureșianu, s'a decisă a da în Brașovu unu concertu cu concursul domnișorei *Leontina Gärtner* celistă, absolventă a conservatorului din Pesta, elevă a renumitului celistu Popper și cu concursul d-lui profesor R. Lassel. Concertul va fi Sâmbătă în 12/24 Septemvre în Hotelu Centralu Nr. 1. Programu o vom publica mâne.

Congresul internațional, pentru ocrotirea proprietății literare și artistice, s'a deschis în țilele trecute la Milanu în Italia, în prezența autorităților publice și a mai multor membri din țeră și din străinătate.

Logodnă. D-lu Ioan Teculescu teolog, abs. s'a logodit cu d-șora *Elisa Comanescu*, fiica d-lui parohu Iosif Comanescu din Codlea! — Felicitările nōstre.

Trei-deci de ani de muncă națională.

Sub titlul acesta anunță diarul „Politik“, din Praga, aniversarea a trei-deceea a înființării sale. Pentru întâia oră a apărut acestu diar — scrisă în limba germană, care apără interesele cehice — în 14 Septemvre 1862, în era Schmerling. Proprietarul și redactorul său cel dintăiu a fost I. R. Skrejsovsky. Acastă eră a durat până la 1866, când s'a început era Belcredi.

La 1867 a urmat era Beust și s'a introdus dualismul. Periodul dualist este împărțit în era centralistă germană Herbst-Giskra. În timpul acesta diarul „Politik“ a fost mai mult persecutat decât în era lui Bach și a lui Schmerling și redactorii săi au fost condamnați la închisori și la amende, cari în totalu au ajunsă suma de 10,000 fl., pe când în acesta eră tōte țiarele cehice

din Praga au fost judecate la amende în sumă de vr'o 65,000 fl. A urmat apoi era Potocki până la Hohenvart și regimul Lasser-Auersperg (era delegarei redactorilor cehi înaintea curților ou jurați germane). În fine la 1879 s'a început era Taaffe, încetându prigonirile de mai înainte. Acastă eră dură încă, d'er este pe cale de a se transforma și ea. Multă vreme a fost redactor și editor alu fōiei, d-lu V. Nedoma; totu d-sa este și astăzi redactorul-șefu, er editor și redactor responsabil este d. Adolf Srb.

Aruncându o privire asupra celor 30 de ani din urmă, „Politik“ dice, că poporul cehic n'are causă de a se bucura multă asupra desvoltării și a luptelor sale în acestu periodu, d'er n'are nici causă să fiă trist și descurajat. Să se asemene numai starea poporului cehic dela 1892 cu cea dela 1862. Cine ar fi crezut atunci, la 1862, ca astăzi sciința cehică s'afle adăpostu la universitate cehică; ca să existe o academiă de sciințe cehică. Cine ar fi crezut atunci, că Cehii vor pute oferi lumii spectaculul unei esposiții naționale, ca cea dela 1891. Cine ar fi crezut atunci, că astăzi va sta unu teatru pompos cehic pe cheu, o clădire monumentală, care este admirată de streini și că artiștii cehi vor seceera în Viena triumfă ca în luna lui Iunie trecut. Și totuși aceste progrese s'au săvârșit, și pe lângă avântul ce l'a luat literatura cehică, dovedescă gradul de înaintare alu poporului cehic.

Felicităm sincer pe confrății noștri dela fōia boemă, dorindu-le izbândă în lupta pentru cultura și egala îndreptărire națională.

Clușiu, 19 Septemvre 1892.

(Coresp. part. a „Gaz. Trans.“)

(*Vivat Kossuth!*) La Maghiari trece de proverbă țicala: „*A legelső magyar ember, a Király.*“ = „*Primul om maghiar, e Regele.*“ De altă parte însă acēsta: „*A legnagyobb első magyar, Kossuth Lajos.*“, adecă: „*Cel mai mare maghiar vișitoru e Ludovicu Kossuth.*“

Acuma, care e mai multă dintre aceste doi contrari?

S'a vădută, că tōtă presa maghiară încă dela țina onomastică a „marelui apostol“ (25 Aug. st. n.) a început a prăgăti spiritele ferbinți, spre serbarea aniversării țilei nascerei, adecă a jubileului de 90 de ani al lui Kossuth, care țic de „mare însemnată“, e tocmai țina de astăzi. Universitarii maghiari din reședința Kulturgyletului, nevoindă a rămâne îndrētul celorlalți ai lor, în presera țilei acestei festivități, au pus la cale unu mare tãmbălu.

Comisiunea arangiatore a studenți-

loru universitari, încă în 12 l. c, nominatim a adresat prin poștă la loți locuitorii din stradele, pe cari avea a trece conductul cu torțe, câte o provocare, să decoreze casele cu stindarde și să lumineze, subscrisă de Ioan Hărepei, președinte, și Eugeniu Pfeifer, notar. Vă acudă aici o provocare, în original, ca să vă puteți convinge.*

De sine se pricepe, că provocările aceste la ofierii din armată, și la Români, (ou excepțiunea unui avocat) n'au putut avea efect. Sosind timpul dorit, aseră la 7 ore, a plecat conductul dela universitate spre piață, apoi pe strada cărbunilor, unde numai decât a dat de casa protopopescă gr. cat. neluminată, și au luminat înțelepții ferestrele cu pietri, unde și după banchetă au mai repetat bombardarea. De aicea s'au întors pe strada London; aci au spart ferestrele la casa d-lui Leontiu Popu, jude reg. la tribunal. Așa apoi pe strada Monășturului întorcându-se în piață, oratorii s'au suit pe tribună, de unde au ținut vorbiri infocate între sbierături asurđitōre, la cari și caii birjarilor luau parte ou rinchizatulu lor, de sine pricependu se, oamcă a înțelege ceva din vorbiri, în sgomotul asurđitor a fost curată imposibilitate.

De aicea s'a dusă tumultul pe strada ungurescă, la parcul „Trencsén“ unde s'au potolit torțele. Intorcându-se pe strada de mijloc îndrēt în piață sbierând, șuerând și miuind ca pisicele, apoi aflând casa D-lui Iosif Popu jude la Curie, — și în vecinătatea acesteia a avocatului Alesiu Paa neluminate, li-au bombardat cu petri și pe aceste, spărgându-le ferestrele la audul poliției vecinate. — Indreptându-se în urmă demonstrații spre casa magistratului, (primăria) care încă era neluminată, eșiră de acolo poliștii ou glōta înarmați, er Maghiarii cei viteji, o luară la sântōsa. — Și astfel, cam pe la 10 ore, liniștea fu restabilită, — fiind arestați unii escedenți, și tumultul fiind imprăștiat de poliștia.

Tōte acestea au fost de prevădută, fără mare trebuința de onoscință de sine, fiind-că „Ellenzék“, organul kossuthianu, în Nr. 209 a priori a țis, că

*) În acestu Apelu se dice: „Prea cinstite patriote! Ludovicu Kossuth își serbeza în 19 l. c. jubileul său de 90 de ani. Fiă-care în credinciosu patriei serbeza în țina acēsta; serbeza cu recunoscință și cu pietate pe cel mai mare Maghiar în viață, pe apostolul glorios alu libertății. De aceea te rugăm cu însuflețire patriotică a da expresiune însemnată acestei serbări naționale, împodobind cu stindarde, și în presera acestei mai țile iluminând ferestrele casei d-tale“ etc. — Români din Clușiu, căroru li-s'a trimis acestu Apelu, l'au retrimis cu observarea: „nefindu Maghiari, ci Români, acestu apelu nu ne pōte privi.“ — Red.

adecă *ideea umanității*. Evreii cei ambițioși și separatiști se apropiă asimptotic de adevărata educațiune și cultură, d'er nu voescă să înțelgă admonițiunile profetilor, cari cu voce de Cassandra se nisuesc să abată pe popor dela căile unilateralismului. Nu-i succede nici lui *Isus Sirach* să atragă atențiunea conaționalilor săi asupra adevăratelor principii de educațiune, d'er totuși contribuie la prepararea terenului pentru ivirea unei ere noue în educațiune, carea se și începe cu venirea fiului lui Dumneșu pe pământ.

Dela aședămintele culturale cu caracteru național, autorul trece acum la acele temple sacre, din cari sub egida lui *Isus Christos* se propagă educațiunea umană generală. Asēmănatu omul ou Dumneșu în spirit, se va apropia de dēnsul, va ajunge la fericire vremelnică și vecnică, numai decât va nisui în tōte ale sale, ca să fi reconciliat cu Dumneșu prin *Isus Christos* Mântuitorul lumii se face modelu de învățator, „prin vorbire atrăgătoare și dirșă cu

sare, adecă cu spiritul avēndu pricepere pentru viața spiritului copilărescu; elu este sarea pământului, dela care emană tōtă puterea, ce întărește, conservă, scutesce de putredime și dărege sufletul elevilor. Folosindu-se de forma intuitivă și neeschidendă nici pe cea dialogică, elu trimite pe învățacei săi, să mērgă în tōtă lumea și să învețe pe tōte poporle“.

De aici porcedēndu, autorul ne arată primele școle creștinesc, numite catechemenate, începēndu cu a lui Protogenes din Edessa și a lui Filo din Alexandria; ne arată pe *Origen*, *I. Crisostom*, *Vasilie cel mare*, *Ciprian*, *Hieronim* și *Augustin* ca totu atăția luceferi strălucitori pe orizontul educațiunii.

Principiile acestor bărbați luminați față de educațiune se deosebesc de ale filosofilor păgani, căci la aceștia tōte-să pētrunse de iubire, după cum iubirea de noi a fost, ce l'a condus pe *Isus Christos* până la mōrte pe cruce.

Avēndu să indure Europa valurile cele furibunde ale migrațiunii poporlor, sub aceste în mare parte s'au înmormentat și principiile salutare ale educațiunii

nei ivorite din apa nemurirei, din *Isus Christos*. Ceea-ce s'a mai putut menținē, aflăm numai sub scutul religiunii în sinul bisericei orientale, căci la occidentali erau supuse scopurilor vremelnice chiar și instituțiunile cele mai sante. Incercările lui *Cassiodor* și *Boethius* de a da învățământului nise base solide, nu reoglindează decât nise icōne parale ale doctrinelor creștine. Rigōrea timpurilor vitrege obduce întregu orizontul onoscințelor spirituali ou negură nepenetrabilă. Abia lui Carolu cel mare îi succede să adune impregiurulu său pe bărbații cei mai aleși ai timpului său, și sub conducerea lui *Alcuin* se însufleșe școlerul nou spiritul vivificator. *Alfred cel mare* alu Engliterei se vede a fi înțelesu realizarea norocōsă a ideei de educațiune și „decă învățământul ar fi putut înainta pe calea început de *Alfred cel mare*, țerile Europei occidentali s'ar fi eliberat cu multă mai iute din întunecimea evului mediu.“

Școlerle cavalerilor din evul mediu ajuta, ce e drept, la perfecțiunea învățământului, d'er numai în vechiul spirit

separatist alu Indiei și Egiptului, ocol numai scopurile private ale cavalerilor sunt luate în considerațiune. Mai ou emfasă doră ar fi să amintim, ou d-lu autor, școlerle burgesime evului mediu, căci în aceste vedem folosindu-se pentru întâia-ora limba maternă, ca limbă de propunere. Una este însă ce ne impune din perioda acēsta, că pe la universități se pune basă la ideea naționalităților, carea abia la începutul evului nostru își înalță falnicu fruntea și sdobesce lanțurile tirăniei.

Pedagogii evului mediu, începēndu cu *Hugo de N. Victore* și terminand cu *Hieronimianii*, toți se întorc într'unu cercu îngust și abia îi vedem depărtându-se câțiva pași dela învățământul religiunii. Ideea umanității își adă reprezentanți și protectori vrednici în *Dante*, *Boccaccio* și *Petrarca*, decorul clasicei Italie, de unde și poporle dela nordul Alpilor ne prezintă o frumoasă cunună în *Agricola*, *Erasmus* și *Reuchlin*.

„*Gutta cavat lapidem*“, acestu proverb vechiu alu strămoșilor noștri dă odată n'a aflatu locu mai acomodat

cei ce nu vor lumina, n'au a se teme, și li-se vor sparge ferestrele, barem că ar merita! La tumultuanți le trebuia dre mai multă? Destul, că tãmbãleul, pe lângã toate asigurãrile, s'a finitã prin aceea, cã s'a datã pe față din nou natura asiaticã a pretinilor „civilizãtorilor Orientalului“.

Vigilã.

Culmea infamiei lui Moldován Gergely.

Afacerea cu „protestul“ din Clușiu contra Replicei junimei noastre academice a ajunsã în stadiul ei ultimã, în urma unui actã grozavã de rușinãtorã pentru aceea, cari s'au folositã de unelã cea mai scãrbosã, de omulã celã mai urgentã pentru a tãbãri contra valoroasei lucrãri a tinerimei noastre academice. Publicãmã mai josã unã actã, în formã de declarațiã, a tãnerului Ioanã Rãcz, unul din cei doi iscãlitori ai „protestului“, din care se vede lãmuritã fapta herostraticã a lui Moldován Gergely. Etã numita declarațiã, dupã traducerea „Tribunei“:

Enunțã, cã broșura apãrutã sub titlul „Protestã contra Replicei edate în numele tinerimei universitare romãne“ și subscrisã în numele redacțiunii acesteia de mine și de Moldován István, ascultãtor universitar, nu noi, ci profesorul universitar Moldován Gergely a redactat-o, — pe timpulã când a fostã iscãlitã cu numele meu, cuprinsulã nu i-l'am cunoscutã, pentru cã nici înainte mea și cu scirea mea, nici înainte altorã ascultãtor universitari romãni nu a fostã cãștitã și comunicãtã. Am subscris-o la provocarea profesorului universitar Moldován Gergely, în alã cãruia serviciu, ca datãtorulã meu de muncã am statã, și dinaintea cãruia, deși am voitã sã mã feresã în acẽstã ocaziune, însã mi-a fostã cu neputințã, fãrã de a-mi risca venitulã și astfelã mijloacele de traiu și de continenare a studiilorã.

Declarã, cã Moldován István este fiulã profesorului universitar Moldován Gergely, dër, dupã cunoștințã mea pozitivã, elã pãnã acum nu a fostã oive alã universitãții din Clușiu — elã nici dupã limbã, nici dupã religiune nu aparține limbii romãne.

Declarã, cã redacțiunea amintitã în prefațã „Protestului“ consistã numai din profesorul Moldován Gergely, cãci cele patru persoane amintite acolo, dintre cari una eu și alta fiulã profesorului Moldován Gergely, István, amã fost ce e dreptã nici în Clușiu pe timpulã redacțãrii acesteia, dër eu peste totã n'am avutã in-

fluențã în acẽsta, ẽr ca Moldován István, care nici nu posedã limba romãnã, sã fi avutã influențã, nu am cunoscutã.

Ceilalți doi, anume Ioanã Nicorã, de prezentã profesorã gimnasialã în Blãșiu și Mihailã Bodiu, ascultãtorã universitarã, pe timpulã redacțãrii nu au fostã în Clușiu, prin urmare nici nu au pututã influențã.

Declarã, cã dintre aceștia numiți în urmã, Ioanã Nicorã este colaboratorulã lui Moldován Gergely și primesce platã dela elã — ẽr Mihailã Bodiu, ca ascultãtorã alã profesorului Moldován, vãnãzã bunãvoințã lui și a corpului profesoralã universitarã.

În fine declarã, cã conținutulã și tendințã „Protestului“ le condamnã, cãci aceste suntã în contradicere cu geniulã națiunilorã, care ținã spre libertate, egalitate și frãțietate, cu punctulã de vedere, care trebuie sã-lã observe în viațã publicã bãrbații adevãrați aderenți ai acestorã principii, — suntã în contradicere cu aspirațiunile vãdite în acẽstã direcțiã ale națiunii mele romãne autochtone și cu drepturile ei naționale istorice, naturale și legale.

Declarã, cã memoriulã publicatã cu titlulã de „Replicã“ în numele tinerimii romãne și printr'insa și din partea mea ilã ținã de actualã și desvãlitorã alã adevãrului și neîncungiurãtã necesarã, ca sã acuzã la cunoștințã publicã situațiã tristã a patriei noastre, — care conviugere a mea nu o potã schimba publicațiunile apãrute pãnã acum în acẽstã ocaziune cu subscrierea numelui meu, fiindã fãcute în aceeași usinã.

Clușiu, 16 Sept. 1892.

Ioanã Rãcz.

Mai e lipsã de comentãrã?

Pentru pace.

Congresulã societãțilorã pãcei intrunitã la Berna, în urma unui discursã energicã alã d lui Moneta, directorulã diãrului italianã „Il Secolo“, a votatã în ședințã dela 24 Iulie, organizarea în tãte țãrile din Europa a unei petițiunãri în favorea pãcei.

Unã șefã alã partidului radicalã elvețianã, d. Elie Ducommun, vice-președinte alã biroului internaționalã, a redigiatã unã apelã, semnatã de toți colegii săi, care a fostã publicatã pentru întâia-oriã în diãrulã parisiãnã „Figaro“ dela 7 Septemvre.

Reproducemã cu plãcere acẽstã apelã, care pãrtã și semnãturile a doi Romãni dd. N. Flea și I. Ciuflea, deputatã.

Apelã cãtrã popore

pentru o petițiunã universalã în favorea pãcei.

Europa geme sub greutatea armãrilorã: resursele sale suntã absorbite și distruse fãrã nici unã folosã. Ea nu pãte sã îmbunãtãțescã instituțiunile sale sociale. Industriile sale suntã stabilite în condițiuni de inferioritate din cauza cheltuelilorã neproductive. Starea de nesigurãnțã, în care ne gãsãmã provocã crise interminente din ce în ce mai apropiate. Acestã însemnãzã, pentru state ca și pentru indiviți, ruina în scurtã timpã, și e în același timpã terãrea familiilorã amenințate sã piãrdã pe aceea, cari le suntã scumpi, în oribilulã mãcelã care ar fi consecințã unei conflagrațiunii europene.

Momentulã e supremã! Totulã pãte fi scãpatã așã și totulã pãte fi compromisã mãne, dẽcã întãrziãmã a da conștiinței publice ocazia de a scãte unã strigãtã de alarmã destulã de tare pentru a domina șgomotulã pregãtirilorã de rãșboiu.

Sã ne punemã toți la lucrã; Bãtrãni, cari scimã prin experiențã cã rãșboiulã chiamã alte rãșboie;

Tineri, cari nu voimã sã servimã de țințã tunurilorã;

Femei, pentru cari amenințãrea unui rãșboiu, e o vecnicã temere;

Muncitorii dela orașe, cari reclamãmã siguranțã diãlei de mãne;

Agricultori, cari ținemã la produsele noastre!

Sã ridicãmã toți pãnã la ceruri o imensã clamãre, care sã se resolve într'acẽstã singurã cuvãntã: *Pacea*.

Pacea pentru fericirea interiorului nostru! Pacea pentru pãnea noștrã de mãne. Pacea pentru-ca sã putemã veni în ajutorulã celorã cari suferã!

Francezi, Germani, Ruși, Englesi, Italiani, Austriaci, n'avemã urã personale unii contra altora de potolitã. La ce ne-amã masacra?

Dẽcã vre-unulã din noi ar crede, cã are cuvãntã de plãngere în contra unui actã de nedreptate alã vecinului sãu, el ar recurge la tribunale. Ceea ce e folositorã și bunã în relațiunile individuale, trebuie sã fiã totã astfelã în raporturile dintre poporã și poporã.

Sã dãmã dër o soluțiune pacificã tuturorã dificultãțilorã, cari arã putã sã ne înarmeze mãne, apoi sã ușurãmã poporele de o parte însemnatã a greutateilorã, ce le impune înarmãri rãșboiãre. Vomã da astfelã siguranțã tuturorã și vomã face, sã înceteze temerea unui necunoscutã amenințãtorã.

La lucrã!

O petițiunã universalã sã ducã cerințele nostre la urechile și la inimile acelora, de cari depinde viațã a milioane de omeni. Guvernele nu potã sã dorãscã rãșboiulã, care pãte fi funestã, fiã-cãruia dintre ele, și-ar ruina fatalmente și pe învingãtorii și pe învinși: dër li-s'a spusã cã poporele lorã ilã dorescã, și acẽstã erãre e de naturã a provoca cele mai spãimãntãtoare desastre.

Sã le facemã cunoscutã adevãrulã printr'o petițiunã, care va fi organizatã, prin societãțileã pãcei în fiã care țãrã, și acẽstã manifestațiune sã fiã atãtã de imasantã, încãtã sã nu mai rãmãnã nici o îndoielã asupra curentuluiã irresistibleã, care împinge poporele a urã rãșboiulã.

Voimã frãția prin pace!

Voimã fericirea prin muncã!

Prin însãrcinãrea celuiã d'altã patruea congresulã universalã alã pãcei:

Biroulã congresuluiã și comisiunea birouluiã internaționalã.

Convocare.

Neputẽndu se ținã la 4 Augustã a. c. adunarea generalã a despãrtãmẽntului XXI (Nãșudã) alã „Asociațiuniiã transilvane pentru literatura romãnã și cultura poporuluiã românã“, se convocã o nouã adunare generalã pe diãua de 4 Octomvre n. c. la orele 11 a. m. în Nãșudã, în edificiuulã gimnasialã.

Suntã rugãți a participa la acẽstã adunare generalã toți p. t. d-nii membri, apoi Onor. preșșime și invãțãtorime, precum și alți binevoitoriã alã mãrețuluiã scopulã, ce-lã urmãrescã asociațiunea.

Acẽstã adunare generalã a despãrtãmẽntuluiã nostru va trebui de pe acuma sã iee hotãririile și mãsuriile de lipsã pentru ca adunarea generalã a Asociațiuniiã noastre, carea se va ținã în anulã 1893 la Nãșudã, sã pãtã fi primitã într'unã modã cãtã se pãte mai demnã. Este dẽcã o sãntã datorințã a fiã cãruia Romãnã binesimțitorã de pe teritorulã despãrtãmẽntuluiã nostru, ca pentruã ajunge rea scopulã unei demue primiri, sã se înscrie ca membru și sã participe la adunarea generalã a despãrtãmẽntuluiã convocatã pe 4 Octomvre a. c.

Nãșudã, 15 Septemvre 1892.

Direcțiunea despãrtã.

TELEGRAMELE

„Gazetei Transilvaniei.“

(Serviciulã birouluiã de cor. din Pesta)

Budapesta, 20 Septemvre. Asupra firmei Adam și Eberling s'au pronunțãtã concursã.

Cracovia, 20 Septemvre. Din nou s'au ivitã trei casuri suspecte de colerã.

Hamburg, 20 Septemvre. Erã au

fostã 241 casuri de colerã, 115 decese.

Berlinã, 20 Septemvre. Principele Anton Radziwill, care a sositã la vãnãtoarele curții în Spala, a înebunitã. Elã s'a pusã la ferãștra hoteluluiã și cu o pușcã a împușcatã mai mulți omeni. Numai cu mare greutate puturã sã-lã lege pe nebunulã.

Turinã, 20 Septemvre. Deputațiunea partidei independente înmãnã lui Kossuth unã albumã alã partidei. Coloman Thaly salutã pe Kossuth, care adẽncã mișcatã mulțãmi. Kossuth declarã, cã între dẽnsulã și partida independentã suntã adẽncã lacune. Partida are nobila chiamare de a desvolta voințã națiunãre; sã primãscã totã ceea ce duce la progresã, și sã respingã totã ceea ce duce la regresã.

Cracovia, 21 Septemvre. Pãnã aserã au fostã 10 casuri de colerã, cinci decese.

Hamburgã, 21 Septemvre. Raportorulã americanã, Stanhope, care dupã cum se scie s'a supusã unei inecțiuniã preservative, a intratã în spitalulã bolnavilorã de colerã, ca îngrijitorã de bolnavi. Elã nu întrebunțãzã nici unã mijlocã de desinfectare.

Din isvorã sigurã se confirmã, cã împãratulã Germaniei va sosi în 9 Octomvre n. c. aici, unde va sta trei diãe.

Parisã, 21 Septemvre. Se continuã în pressã campania în contra realegerii preșședinteluiã Carnot.

Turinã, 21 Septemvre. La prãndã toastã Iusth în sãnãtatea lui Kossuth, care dișe, cã națiunea care n'are încredere în sine, trebuie sã piarã, ẽr aceleia, care are, viitorulã îi este asiguratã.

Roma, 21 Septemvre. A douãzeci și cincea aniversare a ocupãrii Romei s'a sãvãșitã în modã festivã în tãtã țãra.

Gødulã, 21 Septemvre. M. S. monarhulã a sositã aici.

DIVERSE.

Folosulã diãrelorã. Suntemã prea modești, — spune Gaulois — pentru a vorbi de foloșele preseii din punctã de vedere abstractã, dër și materialmente chiar diãrele facã mariã serviciu. Mai înainte ca se înfãșãre pachetele. Apoi ca sã se acopere efectele de ẽrnã, deãre cernelã imprimeriei ucide molliile totã așa de sigurã ca și camforã. Totã în virtutea aceleiași proprietãți a cernelei de imprimãriã, diãrele vechi lustruescã țeștele și furculițele dupã ce acestea au fostã frecate. Dër virtutea de cãpeteniã a diãrelorã e impermeabilitatea lor, în ce privescã aerulã. Într'unã diãrã se pãte pãstra ghiãța aprãpe neatinsã chiar într'o camerã caldã. Și se gãsescã omeni cari ar voi sã suprimã presa!

Unã aparatã electricã contra insectelorã. De cândã a începutã sã se aplice electricitatea la omorirea omeniilorã neajungẽndã a-i ucide cu iuțãla cu care se ucide prin ghilotinã — în Germania s'a brevetatã unã aparatã de stirpireã prin electricitate a insectelorã. Se scie cã lumina atrage insectele și pãșãrile, cu o putere specialã. Pentru ce fluturii vinã sã se ucidã la flacãre? E unã misterã pe care pãnã acum nu l'au esplicatã biologii. Aparatulã brevetatã se compune din o lampã electricã încungiurãtã de o plãșã metalicã de fire de platinã, prin care trece unã curentã electricã încãlziãndã plãșa, fãrã sã o lumineze. Insectele iusã, voindã sã se apropie de lumina lãmpei, nu vãdã plãșa de platinã de care imediatã ce se atingã, cadã mörte.

Proprietãrã: Dr. Aurel Mureșianu.

Redãctorulã responsabilã: Gregoriu Mãiorã.

ca aici. Mulți bãrbați vredniciã au luptãtã pentru promovarea parțialã, dër fostãu și puțini de aceea, cari s'au jertfitã pentru promovarea generalã a omeniilorã. Resultatele diferențãliãle tuturorã au produsã totuși unã efectã puteritã, și acela ni-se aratã prin reformãtorii Luther, Melancton, Calvin și Zwingli, pe cariã atãtã istoriaã culturii omeniilorã în generalã, cãtã și mai vãrtoșã istoriaã pedagogieiã în specialã ni-i amintescã cu respectulã cuvenitã. Și face fãrã bine d-lã autorã, cândã îi tratãzã pe fiã-careleã deosebitã, deãre abstrãgẽndã unele divergențã dogmatice, toțiã au fostã pãtrunși de cele mai bune intențiuniã față de educațiune. Luther în „epistolã cãtrã consilieriiã statelorã germane, spre a i îndemna sã întemeze școle creștinescã“, a fostã bine înțelesã și apreciatã de conaționaliã săi. Cândã dișe, cã „Dumnezeu susține biserica prin școlã“, spune celã mai mare adevãrã pedagogicã, dër cere totã odatã, ca „invãțãmẽntulã sã fiã obligatorã“, ẽr invãțãtoriiã pe deplinã calificãți.

(Va urma.)

Cursulu pletelii Braşov

Table with exchange rates for various currencies and goods in Braşov, including gold, silver, and different types of flour.

Cursul la bursa din Viena

Table with stock market rates from Vienna, listing various bonds, interest rates, and exchange rates for different currencies.

Advertisement for Iosif Csik, a manufacturer of Portland-Cement and hydraulic lime, featuring various medals and diplomas from international exhibitions.

Advertisement for 'Gaz. Trans.' newspaper, including subscription information and contact details for the administration.

Public notice regarding a public auction of land and timber, detailing the location, quantity, and terms of the sale.

Mensul trenurilor

ne liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilă din 1 Mai 1892.

Large railway schedule table showing train routes, departure times, and arrival times for various lines including Budapest-Braşov, Braşov-Tişiş, and others.

Nota: Numerii încadrați cu linii grise însemnează orele de noapte.